

Spis treści

Przedmowa – Jan Tyszkiewicz	9
Krzysztof Wiśniewski	
Przegląd najważniejszych źródeł z XVI–XVIII wieku	11
Akta instytucji centralnych	13
Spuścizna organów terenowej administracji państwowej i samorządów	18
Zbiory kościelne	21
Inne źródła	26
Jan Dziegielewski	
Życie polityczne na Mazowszu od schyłku XV do połowy XVII wieku	29
Mazowsze wobec procesu włączania do Królestwa Polskiego	29
Mazowsze w Koronie w czasach ostatnich Jagiellonów	46
Mazowsze podczas pierwszych bezkrólewí	67
Mazowsze w okresie dominacji układu politycznego ukształtowanego w czasach Batorego	74
Mazowsze politycznym oparciem rządów Zygmunta III	83
Mazowsze w czasach rosnącego wpływu na życie polityczne Rzeczypospolitej, dworu królewskiego i fakkji magnackich	103
Jolanta Choińska-Mika	
Mazowiecki parlamentaryzm XVI–XVIII wieku	115
Początki w zjednoczonym Królestwie	115
Parlamentarna praktyka w czasach Jagiellonów	125
Doświadczenie pierwszego bezkrólewia	129
W Rzeczypospolitej – po unifikacji	138
Sejmikowe procedury	149
Mazowieccy posłowie wobec swoich wyborców	156
W dobie kryzysu	159
Dariusz Główka	
Wieś na Mazowszu w XVI–XVIII wieku	167
Stan gospodarki	167
Społeczność chłopska	183

Zbigniew Morawski

Miasta mazowieckie w XVI–XVIII wieku	197
Stolice województw	201
Handel dalekosiężny	212
Szlak rusko-litewski	236
Wojny XVII w. – upadek i odbudowa	238

Paweł Fijałkowski

Ludność żydowska na Mazowszu w XVI–XVIII wieku	249
W latach Złotego Wieku Rzeczypospolitej (1526–1654)	250
Żydzi mazowieccy w okresie klęsk wojennych i kryzysu gospodarczego Rzeczypospolitej (1655–1763)	269
Żydzi na Mazowszu w czasach stanisławowskich (1764–1795)	276

Jan Tyszkiewicz

Klęski elementarne na Mazowszu w XVI–XVIII wieku	293
Głód	295
Powodzie	297
Zarazy	300
Pożary	302
Nieurodzaje	304

Waldemar Graczyk

Stosunki wyznaniowe na Mazowszu nowożytnym. Duchowieństwo mazowieckie w działalności Kościoła polskiego	311
Katolicy i protestanci na Mazowszu	312
Żydzi – większe skupiska, stan prawny, wewnętrzna organizacja i stosunki społeczne	319
Duchowieństwo mazowieckie w działalności Kościoła polskiego	326
Episkopat mazowiecki 1526–1795	326
Kapituły oraz opactwa – ich rola i znaczenie	345
Duchowieństwo mazowieckie – pochodzenie i wykształcenie	356

Jolanta M. Marszalska, Waldemar Graczyk

Zakony na Mazowszu od XVI do końca XVIII wieku	359
Augustianie Eremitów	360
Benedyktyni	360
Bernardyni	362
Bonifratrzy	364
Bożogrobcy	365
Dominikanie	366

Dominikanie Obserwanci	370
Franciszkanie Konwentualni.	371
Jezuici	373
Kameduli	376
Kanonicy Regularni Laterańscy	377
Kapucyni	380
Karmelici Bosi	382
Karmelici Trzewickowi	383
Komuniści (Bartoszkowie)	385
Marianie	385
Misjonarze	386
Paulini	388
Pijarzy	389
Reformaci. Bracia Mniejsi Ściślejszej Obserwancji	390
Teatyni.	392
Trynitarze.	392
Bazylianie.	393
Klasztory Żeńskie.	393
Andrzej Sołtan	
Szkolnictwo parafialne.	397
Rozwój i struktura szkolnictwa.	397
Kadra pedagogiczna	402
Program nauczania.	403
Radosław Lolo	
Szkoły jezuickie na Mazowszu w XVI–XVIII wieku	409
Stan oświaty na Mazowszu w epoce nowożytnej – zarys	409
Kolegium w Pułtusku.	416
Kolegium w Płocku	421
Kolegium w Łomży	424
Rawa Mazowiecka	429
Warszawa	431
Andrzej Sołtan	
Książka i czytelnictwo na Mazowszu w XVI i pierwszej	
połowie XVII wieku	435
Dostęp do książki.	435
Krąg odbiorców i ich zainteresowania.	442

Aleksandra Sołtan-Lipska

Mazowszanie na Uniwersytecie Krakowskim w XVI i pierwszej połowie XVII wieku	459
Bursa Noscoviana i inne fundacje.	464
Pożytki z wykształcenia.	468
Wyjazdy po wiedzę do uczelni zagranicznych	478

Wiesław Majewski

Dzieje militarne Mazowsza: 1655–1794	487
Teren	487
Potop 1655–1657	493
Wielka Wojna Północna 1700–1709	500
Konfederacja barska 1768–1771	505
Powstanie kościuszkowskie 1794 r.	512

Jerzy Urwanowicz

Polityczna aktywność szlachty mazowieckiej w latach 1669–1793.	539
W dobie panowania „królów rodaków”	541
W czasach Augusta II Mocnego	547
W okresie panowania Augusta III Sasa	560
Za panowania ostatniego króla I Rzeczypospolitej	569
Kilka uwag o mazowieckim klientelizmie	592
Warszawa – stolica Rzeczypospolitej.	597

Janusz Szczepański

Ziemie Mazowsza w okresie insurekcji 1794 roku	601
Geneza powstania kościuszkowskiego.	601
Hasło wyszło z Mazowsza.	605
Organizacja władz powstańczych na Mazowszu i ich działalność.	609
Działania zbrojne na Mazowszu	615

Michał Wardzyński

Sztuka nowożytna na Mazowszu. Zarys problematyki	629
Wiek XVI	629
Wiek XVII	650
Wiek XVIII	686

Indeks nazwisk	733
---------------------------------	-----

Indeks miejscowości i nazw geograficznych	773
--	-----